

Καλλιεργώντας ισότητα

Πώς η υποστήριξη των δικαιωμάτων των γυναικών
και της ισότητας των φύλων κάνει τη διαφορά

Μάιος 2011

«Το 70% των αγροτών, παγκοσμίως, είναι γυναίκες, αλλά τα περισσότερα πιστωτικά και εκπαιδευτικά προγράμματα για αγρότες, απευθύνονται στους άνδρες. Αυτό είναι άδικο και αναποτελεσματικό».

Χίλαρι Κλίντον, Υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ

Ευχαριστίες

Η παρούσα έρευνα έγινε από τη Δρα. Lucy Ferguson.

Γράφτηκε από τη Δρα. Lucy Ferguson και τη Zohra Moosa.

Η Mayra Moro-Coco συντόνισε και είχε την ευθύνη του έργου.

Πρόσθετες ευχαριστίες στους: Isabelle Brachet, Beatrice Costa, Chris Coxon, Alma de Estrada, Luca De Fraia, Gerinke Fountain, Cathy Gatundu, Vanessa Gautier, Alberta Guerra, Melissa Hall, Tanjir Hossain, Catherine Karmo, Maira Martins, Sajid Raihan, Rossana Scaricabarozi, Partha Hefaz Shaikh, Sharon Smee, Laura Sullivan, Ruchi Tripathi, Jo Walker, Neil Watkins και Alex Wijeratna.

Φωτογραφία εξωφύλλου: Sven Torfinn / Panos Pictures / ActionAid

Περίληψη

Σήμερα, μικροκαλλιεργητές αγρότες παράγουν το 90% των τροφίμων της Αφρικής και περίπου το 50% των τροφίμων παγκοσμίως. Στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι γυναίκες αποτελούν το 60 – 80% αυτών των αγροτών, όμως οι πλειονότητα των ανθρώπων που πεινούν σε όλο τον κόσμο είναι γυναίκες και κορίτσια. Δηλαδή, οι ίδιες οι γυναίκες που παράγουν τα τρόφιμά μας είναι πιθανότατα εκείνες που πεινούν.

Ένας βασικός λόγος γι' αυτό είναι ότι οι αγροτικές πολιτικές απλώς δεν υποστηρίζουν τους μικροκαλλιεργητές. Ακόμα κι όταν οι μικροκαλλιεργητές υποστηρίζονται, υπάρχει ένα τεράστιο χάσμα μεταξύ των φύλων, αν προσέξουμε τι παίρνουν οι γυναίκες σε σχέση με τους άντρες. Οι αγρότισσες έχουν λιγότερη πρόσβαση σε παραγωγικούς πόρους και κρατική υποστήριξη από τους άντρες, αν και αποτελούν την πλειονότητα του αγροτικού πληθυσμού. Σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες οι γυναίκες λαμβάνουν μόνο το 5% των εκπαιδευτικών υπηρεσιών και επιχορηγήσεων κι αυτό έχει τραγικές επιπτώσεις στην ικανότητα τους να ζήσουν ανεξάρτητες, απολαμβάνοντας τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα.

Παρόλο που η μεγάλη διαφορά στην υποστήριξη που λαμβάνουν οι άντρες και οι γυναίκες αγρότες αποτελεί από μόνη της ένα σημαντικό ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δικαιοσύνης, οι επιπτώσεις της στη φτώχεια, την πείνα και γενικά στις οικονομίες των αναπτυσσόμενων χωρών είναι καταστρεπτικές. Πρόσφατα, ο Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO) υπολόγισε ότι αν αυξάνονταν οι αποδόσεις των αγρών που καλλιεργούν οι γυναίκες στα επίπεδα των αγρών των ανδρών, η αγροτική παραγωγή των αναπτυσσόμενων χωρών θα αυξανόταν από 2,5 - 4%. Με τη σειρά της, αυτή η αύξηση της παραγωγής θα μείωνε τον αριθμό των ανθρώπων που πεινούν σ' όλο τον κόσμο κατά 12-17% ή τουλάχιστον κατά 100 εκατομμύρια άτομα.

Παρ' όλες τις ενδείξεις, σχεδόν όλες οι αγροτικές πολιτικές θεωρούν ότι οι αγρότες είναι άνδρες. Πρόσφατες αναλύσεις της κατανομής των αγροτικών πόρων επιβεβαιώνουν ότι οι ξεκάθαρες ανισότητες των φύλων, οι οποίες περιορίζουν την υποστήριξη προς τις γυναίκες, τείνουν να είναι ο κανόνας παρά η εξαίρεση. Όμως, υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις.

Γιατί είναι χρήσιμη η έκθεση «Καλλιεργώντας ισότητα»

Αυτά τα παραδείγματα δείχνουν σαφώς τις θετικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει η βοήθεια προς τις αγρότισσες στα δικαιώματα των γυναικών, στην ισότητα των φύλων και στην εξασφάλιση τροφής για τις γυναίκες.

Επίσης, η έκθεση δείχνει στις δωρήτριες χώρες πώς να επενδύουν στις γυναίκες αγρότισσες, σεβόμενες την ισότητα των φύλων και με Προσέγγιση Βασισμένη στα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Ανεξάρτητα από άλλους παράγοντες, ο σεβασμός των δικαιωμάτων των αγροτισσών αποτελεί τεράστιο επίτευγμα που βοηθά τα κράτη να φέρουν εις πέρας τις Διεθνείς Δεσμεύσεις όσον αφορά στο σεβασμό των Δικαιωμάτων των Γυναικών, όπως δείχνουν οι χαρακτηριστικές περιπτώσεις. Αυτές οι περιπτώσεις δείχνουν επίσης τις σημαντικές θετικές επιπτώσεις στην εξασφάλιση τροφίμων και στην εξάλειψη της φτώχειας.

Το εκτεταμένο έργο της ActionAid που αφορά στις μικροκαλλιεργήτριες των αναπτυσσόμενων χωρών, έχει επισημάνει ότι οι χρήσιμες για τις γυναίκες επενδύσεις έχουν πάντα τρία κρίσιμα στάδια:

- Δίνουν προτεραιότητα στις γυναίκες
- Αναλύουν και αντιμετωπίζουν τις άνισες σχέσεις ισχύος
- Προωθούν τα δικαιώματα των γυναικών

Η έκθεση «Καλλιεργώντας ισότητα» εξετάζει επτά συγκεκριμένα παραδείγματα παρέμβασης σε πολιτικές, τα οποία υπογραμμίζουν τα πλεονεκτήματα της εστίασης στις γυναίκες και τα συνδυάζει με γενικότερες ενδείξεις ώστε να αποκομίσουμε σημαντικά μαθήματα για το πώς μπορούμε να πετύχουμε καλύτερα αποτελέσματα για τις αγρότισσες.

Επίσης, εξετάζει το ρόλο τον οποίο παίζουν σήμερα διάφορα ιδρύματα και κάποιοι χορηγοί που υποστηρίζουν τις γυναίκες και συμπεραίνει με συγκεκριμένα επιχειρήματα ότι οι χορηγοί και οι πολυμερείς πρωτοβουλίες πρέπει να αρχίσουν να θέτουν τα δικαιώματα των γυναικών και την ισότητα των φύλων στο κέντρο των αγροτικών πολιτικών τους.

Τα αποτελέσματα

Προς το παρόν, η βοήθεια προς τους αγρότες – σε πολυμερές, διμερές και εθνικό επίπεδο – παίζει σημαντικότατο ρόλο στη συνεχιζόμενη παραμέληση των αγροτισσών. Προηγούμενες μελέτες δείχνουν ότι θέματα που έχουν σχέση με το φύλο ενισχύονται με λιγότερο από το 10% της Επίσημης Αναπτυξιακής Βοήθειας για τη γεωργία.

Από τα 12,9 δισ. δολάρια αγροτικής βοήθειας της περιόδου 2002-2007, μόνο το 13% είχε σε κάποιο βαθμό και το φύλο ως γνώμονα. Η ανάλυση της ActionAid έδειξε ότι καμία δωρητρια χώρα δεν φαίνεται να εφαρμόζει μια στρατηγική επικέντρωσης της αγροτικής βοήθειας στις αγρότισσες και ότι ουσιαστικά δεν χρηματοδοτούνται άμεσα οι οργανώσεις των αγροτισσών.

Αν εξετάσουμε διάφορες δωρητριες χώρες και ιδρύματα, βλέπουμε ότι αναφέρονται στις γυναίκες με γνώμονα τις ευθύνες τους για την εξασφάλιση τροφής, τη διατροφή και τη βελτίωση της υγείας των παιδιών. Όμως, οι περισσότεροι φορείς δεν αναγνωρίζουν τη σύνδεση μεταξύ της ανισότητας των φύλων, των δικαιωμάτων των γυναικών, την επισιτιστική (αν)ασφάλεια για την εξασφάλιση τροφής και το αγροτικό έργο τους.

Η πραγματικότητα είναι ότι σχεδόν δεν υπάρχουν πολιτικές δεσμεύσεις για επενδύσεις στις αγρότισσες και στα δικαιώματά τους. Πολύ λίγα κονδύλια του προϋπολογισμού αφορούν στις αγρότισσες και δεν υπάρχουν μέθοδοι ανάλυσης, παρακολούθησης και μέτρησης τέτοιων πρωτοβουλιών.

Τι άλλο απαιτείται;

Υπάρχουν τρεις βασικές παγίδες που εξηγούν γιατί τόσο λίγη οικονομική βοήθεια έχει καταλήξει στις αγρότισσες μέχρι τώρα:

- Η υπόθεση ότι οι αγρότες είναι άνδρες και ότι όλες οι γυναίκες είναι ίδιες.
- Η αδιαφορία για τη μη αμειβόμενη εργασία των γυναικών.
- Η εστίαση αποκλειστικά ή κυρίως στις γυναίκες ως μέσο για ευρύτερα κοινωνικά οφέλη και όχι, δικαιωματικά, για λόγους ισότητας των φύλων ή ενδυνάμωσης των γυναικών.

Αυτές οι τρεις παγίδες έχουν σαν αποτέλεσμα να αντιμετωπίζουν οι αγρότισσες μια σειρά από αναμφισβήτητα προβλήματα, τα οποία περιλαμβάνουν: στέρηση του δικαιώματος κατοχής γης, δυσκολία πρόσβασης σε νερό, καύσιμα και υποδομές, έλλειψη πιστώσεων, έλλειψη εκπαιδευτικών υπηρεσιών, δυσκολία πρόσβασης στην αγορά, δυσκολία συμμετοχής σε αγροτικές ενώσεις ή άλλα μέσα συλλογικής δράσης, ακατάλληλες ή προβληματικές πολιτικές κοινωνικής προστασίας και αποφυγή ακατάλληλης και άχρηστης τεχνικής υποστήριξης.

Συμπέρασμα και προτάσεις

Είναι πολύ σημαντικό να βασιστούμε σε ό,τι έχουμε ήδη διδαχτεί από αποτελεσματικά παραδείγματα για τις αγρότισσες και τα δικαιώματά τους. Η έκθεση «Καλλιεργώντας ισότητα» δείχνει τη διαφορά που μπορεί να κάνει μια νέα προσέγγιση. Επίσης, δείχνει ότι το να λάβουμε υπόψη τις ανάγκες και τις προτεραιότητες των γυναικών που καλλιεργούν για λογαριασμό μας, είναι μια αποτελεσματική διαδικασία.

Η φετινή χρονιά προσφέρει πολλές ευκαιρίες στις δωρήτριες χώρες και στους διεθνείς οργανισμούς για να εξασφαλίσουν ότι η αγροτική υποστήριξή τους θα βοηθήσει καλύτερα τις αγρότισσες.

Ήδη οι δωρητές προσπαθούν να επιτύχουν καλά αποτελέσματα με το Πρόγραμμα Αποτελεσματικότητας της Βοήθειας που βασίζεται στη Διακήρυξη του Παρισιού και στο Πρόγραμμα Δράσης της Άκκρα και περιέχει συγκεκριμένες οδηγίες για την ισότητα των φύλων. Είναι σημαντικό να χρησιμοποιηθούν οι ευκαιρίες του Προγράμματος Αποτελεσματικότητας της Βοήθειας και της Συνόδου Κορυφής στο Μπουσάν το 2011, για την αντιμετώπιση του τεράστιου χάσματος στις δαπάνες της αναπτυξιακής βοήθειας όσον αφορά τα δύο φύλα.

Οι τιμές των τροφίμων αυξάνονται ραγδαία, παγκοσμίως και τον Ιανουάριο 2011 έφθασαν σε επίπεδα ρεκόρ, ξεπερνώντας τις τιμές της κρίσης των τροφίμων το 2007/8. Η Γαλλία έβαλε το θέμα της αστάθειας των τιμών των τροφίμων σε σημαντική θέση στα θέματα της Συνόδου των G20 το 2011. Επίσης οι G8 πρέπει να εξασφαλίσουν ότι θα τηρήσουν τις προηγούμενες δεσμεύσεις τους για υποστήριξη των αγροτισσών μέσω της Πρωτοβουλίας της Λ' Άκουιλα για την Επισιτιστική Ασφάλεια το 2009, όπου για πρώτη φορά οι G8 αναγνώρισαν την

ανάγκη μετάβασης σε περισσότερο συντονισμένες ενέργειες υποστήριξης των μικροκαλλιεργητών και των γυναικών. Οι επενδύσεις στις αγρότισσες και στα δικαιώματά τους πρέπει επίσης να αποτελέσουν κεντρική πολιτική στην ατζέντα των G20, στην προσπάθεια τους να αντιμετωπίσουν την αστάθεια των τιμών των τροφίμων.

Η υποστήριξη των αγροτισσών μπορεί να τις βοηθήσει να μειώσουν τις χειρότερες επιπτώσεις της αύξησης των τιμών για τις ίδιες, τις κοινότητές τους και τις χώρες τους.

Συστάσεις για τους G8 και G20

- Οι G8 πρέπει να τηρήσουν τη δέσμευση της Πρωτοβουλίας της Λ' Άκουιλα για την Επισιτιστική Ασφάλεια (AFSI) του 2009, να ενεργοποιήσουν πόρους 22 δις. δολαρίων για νέα βοήθεια για τη γεωργία, να δεσμευτούν να αυξήσουν το συντονισμό και τις επενδύσεις στους μικροκαλλιεργητές και να εκπληρώσουν τη δέσμευσή τους για υποστήριξη των γυναικών, εξασφαλίζοντάς τους επενδύσεις, αλλά και να εργαστούν υπέρ των δικαιωμάτων των αγροτισσών.
- Οι κυβερνήσεις των G20 πρέπει να αναζητήσουν πρόσθετους πόρους για να ενδυναμώσουν τις γυναίκες και να στηρίξουν τα δικαιώματα των αγροτισσών που προμηθεύουν τον κύριο όγκο των τροφίμων, τα οποία καταναλώνουν οι αναπτυσσόμενες χώρες και έτσι αποτελούν την καλύτερη άμυνα κατά μελλοντικών επισιτιστικών κρίσεων.
- Επίσης, οι ηγέτες των G20 πρέπει να βρουν νέους τρόπους κινητοποίησης πρόσθετων πόρων για να ισχυροποιήσουν τις αγρότισσες και να σεβαστούν τα δικαιώματά τους, όπως η επιβολή φόρου στα προϊόντα τροφίμων που εμπορεύονται οι κερδοσκόποι στα διεθνή χρηματιστήρια.

Η Mage Maonga, αγρότισσα στο χωριό Mlaviwa του Μαλάουι, μαζεύει ρύζι

Φωτογραφία:
Sven Torfinn / Panos
Pictures/ ActionAid

Συστάσεις προς τις δωρήτριες χώρες

Οι δωρητές πρέπει να εξασφαλίσουν ότι οι επενδύσεις τους στη γεωργία υποστηρίζουν ειδικά τις αγρότισσες και βελτιώνουν την αποτελεσματικότητα της βοήθειας προς αυτές, με τους παρακάτω τρόπους:

- Αύξηση του μεριδίου της αγροτικής βοήθειάς τους που υποστηρίζει τις αγρότισσες και βελτιώνει την αποτελεσματικότητα των πολιτικών τους για εξασφάλιση τροφής και χρηματοδότηση προς τις γυναίκες, μέσω εργαλείων όπως ο προϋπολογισμός και η συγκέντρωση κονδυλίων κατά φύλο, αλλά και η παρακολούθηση των αναλυτικών στοιχείων κατά φύλο.
- Δέσμευση για εφαρμογή του Άρθρου 14 της Συνθήκης των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW) που αφορά στο δικαίωμα των γυναικών να κατέχουν γη και να έχουν πρόσβαση και έλεγχο σ' αυτή.
- Δέσμευση να εξασφαλίσουν ότι η αγροτική βοήθεια συμφωνεί με τη Διακήρυξη του Παρισιού για την Αποτελεσματικότητα της Βοήθειας, όταν συναντηθούν το Νοέμβριο του 2011 στο Μπουσάν κατά την Τέταρτη Σύνοδο Υψηλού Επιπέδου για την Αποτελεσματικότητα της Βοήθειας.
- Υποστήριξη σε προοδευτικές αγροτικές μεταρρυθμίσεις οι οποίες περιλαμβάνουν κατοχή, πρόσβαση και της έλεγχο γης από μικροκαλλιεργητές και ιδιαίτερα από τις γυναίκες.
- Συντονισμό της βοήθειας τους προς τα αγροτικά προγράμματα των κρατών, υποστηρίζοντας τα εθνικά σχέδια μέσω διμερών προγραμμάτων – όπως τα εθνικά σχέδια του Ολοκληρωμένου Προγράμματος για τη Γεωργική Ανάπτυξη της Αφρικής (CAADP) – ή μέσω πολυμερών κονδυλίων, όπως το Διεθνές Πρόγραμμα για την Ασφάλεια των Τροφίμων και της Γεωργίας (GAFSP).
- Εξασφάλιση ότι θα υπάρχει σημαντική και μόνιμη επίσημη συμμετοχή στο επίπεδο λήψης αποφάσεων για τα διεθνή κονδύλια προς οργανώσεις αγροτισσών, όσον αφορά στη δημιουργία, εφαρμογή και παρακολούθηση των εθνικών σχεδίων κάλυψης των αναγκών τους και των δικαιωμάτων τους.

Η ActionAid είναι ένας διεθνής
αναπτυξιακός οργανισμός που
δραστηριοποιείται σε περισσότερες από
40 χώρες και συνεργάζεται με τους
κατοίκους των φτωχότερων χωρών του
κόσμου για την καταπολέμηση της
φτώχειας και της ανισότητας.

ActionAid Ελλάς
Φαλήρου 52
117 41, Αθήνα
Τηλ: 210 9212321
Fax: 210 9212376
info.hellas@actionaid.org